

duh gospodina profesora

Svrtila je kod profesora Beksedića da mu vrati njegove dosadne knjige.

— Važno je, Kaća, koliko je Kračun imao ljubavi za vas — rekao je profesor Beksedić, onda mu se učinilo da Katarini možda nije značajan baš Kračun, možda su tačne sve one priče o njenim ljubavnicima koje je nalazila po bioskopima i dodao je — ili koliko su vas volele druge osobe.

— Ja im se podsmevam, profesore, pa vi to znate — rekla je sležući ramenima — to je lakrdija sa njima.

Beksedić je izučavao indijsku filozofiju, zvali su ga „indijski profesor”. Profesor, čije se fluidno obličje obrazuje iznad njegove visoke stolice, nešto iznad njegove glave, bio je takođe nesrećno zaljubljen u Kaću. On joj je dugo objašnjavao smisao svog indijskog sedenja u stolici ali Katarinu to nije zanimalo. Njoj se spava, ona šakom nežno pritiska njegovu mišicu i kaže:

— Profesore, što se vi i ja nismo ranije sreli. Profesore, samo nekoliko godina ranije.

— Kaća, draga Kaća — kaže profesor i počinje da plače — to što ste rekli: nekoliko godina, to sa vremenom je ionako prevara. Nemojte, Kaća, molim vas, da ustanete i da odete. (Šta će on ako Kaća skoči sa stolice i ode, otići će glumcima i reći, da je on poslednja sobna fukara i da nije spala na njega. Zašto ne ostane sa njim?) — Da li vam smeta što sam ja s vremena na vreme sentimentaln? Ja ću da vam objasnim gospođice. Rizikujem da vam budem dosadan. Nekoliko godina, koje ste pomenuli, pretvaraju se već sada samo u nekoliko slika. Pazite, Katarina Kračun: svega nekoliko slika. Vi ste sretali ljude, vašeg supruga, prijateljice, bili ste u sobama, vozili ste se na biciklu; sve je to nekoliko scena koje možete da naslažete u džep, kao papir. Ako vi, u ovom trenutku, ne možete da gurnete tu gomilu gradskih crkotina i da počnemo kao da vaši poznanici, zapravo te slike, nisu ni postojali, znači da niste mogli ni pre nego što se slike nakupile, niste mogli ni pre nekoliko trenutaka...

Kada bi samo sreća neku osobu pored koje bi mogla da provodi vreme i da joj ne bude dosadno, mislila je Katarina. Zacijukali su miševi u uglu sobe, ispod umivaonika i profesor Beksedić je govorio glasnije, Katarina je to videla i prasnula je u smeh, profesor se takođe smejao, skinuo je šapklak i tresnuo ga o zid, iznad mesta gde je bila mišja rupa, ustao je, otišao po svoj šešir, vratio se, spustio šešir na sto, oči su mu svetlele, sada je već bilo dovoljno intimnosti između njega i Katarine, mislio je: sada više nema razloga da Kaća ne navraća u njegovu duguljastu sobu, pao je u govorničku vatru:

— Ponavljam, Kaćice, pre nekoliko trenutaka a ne pre nekoliko godina, jer sve slike što su ostale iz gomile godina mogu da se razviju u dve sekunde i nije važno da li je bilo čitavo stoleće, čitava istorija, nije važno šta je bilo stvarno, vredi samo ono što nam je ostalo. Jasno je to, Katarina Kračun. Ja sam malo grub prema vama. Možda nisam. Prosto, razmišljam na druge načine nego vaši prijatelji. Ne volim vaše prijatelje. Ne cenim ih, oprostite mi. Ne umem sa ženama, uglavnom sam ih plaćao. Ja sam već star i truo a da vam pravo kažem, evo kako u starosti izgleda: proživite pedeset dve godine, ja ih već imam toliko, a tada uvidite da ste živeli samo nekoliko trenutaka.

— Baš ste vi bez veze — rekla mu je Katarina. — Vodite me nekuda. Recimo u Temišvar. To bi bilo zabavno. Ne, neću da idem, ne mogu. Mene tu danima boli. Zašto me boli — produžavala je i pritiskala šakom stomak, profesor se saginjao da vidi gde je boli, Kaća je gurala glavu profesoru u rame i smejala se, onda je uhvatila zubima njegovu bradu i uzgrizla ga.

— Ja, Kaćice, više ni u šta ne verujem, sem u filozofiju. U stvari, vi, gospođice, ni u šta ne verujete a ne ja. Da, tako je — rekao je profesor.

Profesor je danima sedeo nepomičan u stolici da bi izazvao fluid, da bi iznad njegove glave sedeo njegov nadčulni duh. Napokon je to postigao. Pored nekog dubrišta. U stolici. Somnambuli fluid se pojavljivao i gubio, pojavljivao i bled, zatim bledeo sve više, psi su lajali u

dvorištu i na prvom spratu je umirao Stevan Avakumović. Profesor nije mogao videti svoj lik ali je imao pojam o tome. Pitao se, da li druge osobe, sedeći u plišanim stolicama, prema njemu, mogu da vide njegovo dvojestvo. To, dakako, već nije pripadalo indijskim knjigama, njega je to zanimalo na neki evropejski pozorišni način. Dok je sada razmišljao da li Kaća vidi „dva Beksedića”, govorio je dalje i dalje, čuo je tanko grebanje mišjih šapica. Suvi miševi protičavaju kroz njegov fluidni lik, on istresa suve mišve iz visokog šešira, govori dalje, u njegovom glasu ima malo žestine:

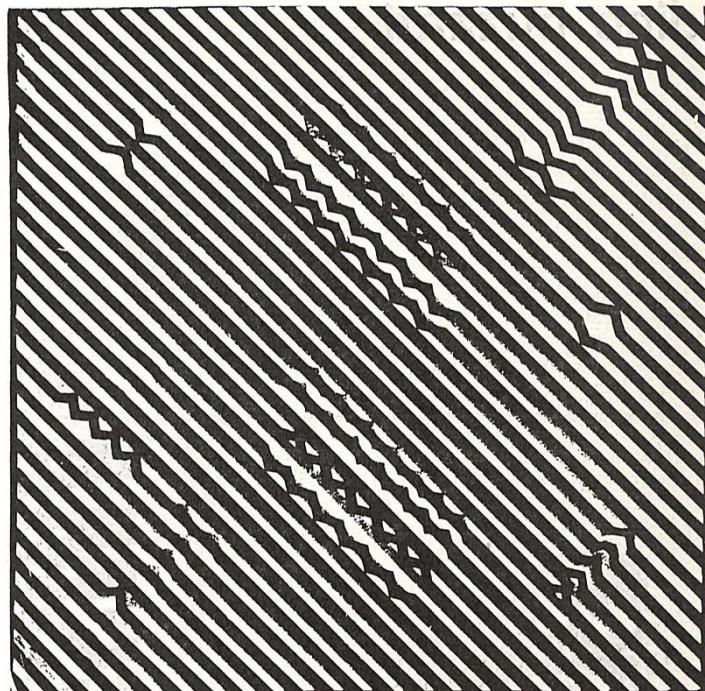
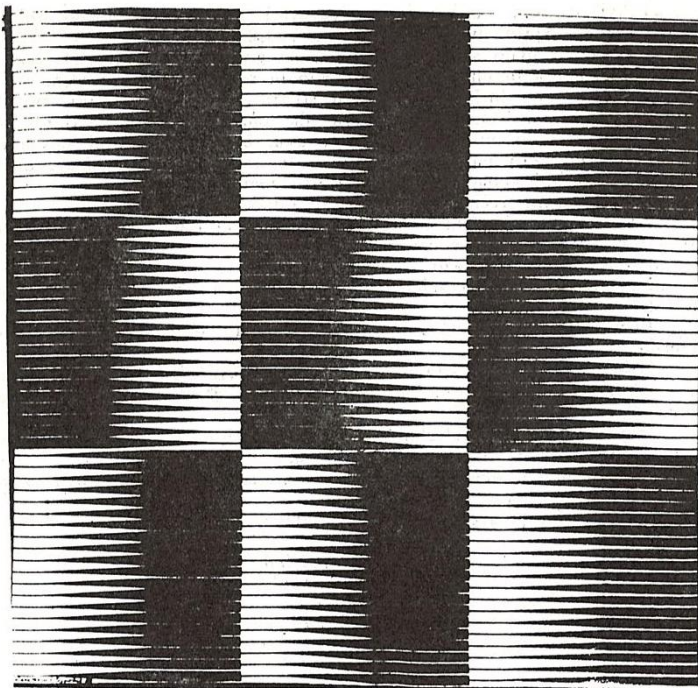
— Taj moj lik, da, on će ostati — objašnjavao je Kaći — trajao vrlo dugo. Jednoga dana imaću oko tri stotine godina. Ali nije stvar u tome, mislim, ja ne želim da trajem naročito dugo. Ipak, biće to sa mnom kada me Paja Lungin odvuče na groblje. Baš sam pričao nekim vašim poznanicima. Oni mi ne veruju. Klimaju glavama ali ja znam da ne veruju.

(Jednog popodneva kada bude ležao na groblju njegov fluidni lik će se zaustaviti ispred izloga poslastičarnice, lunjače po bioskopima, Katarina će još uvek imati ljubavnike. Duh uveseljava dve stare gospođe na ulici, igra se sa psom i gospođe veselo mašu rukama, gospođe su očigledno narkomani, tih godina bilo ih je sve više. Gospođe ogovaraju ženu nekog političara, zatim odlaze, takođe i pas, duh se dosaduje. Ala je dosadno živeti večno, mrmlja profesorov vazdušasti dvojni. Duh se penje na opštinski tavan i skače da se ubije ali, naravno, to duhovima ne uspeva. „Zašto se taj duh zabavlja”, rekao je vidoviti policajac Drndarski. Iz glumice Aleksandre Saše Gavanske i plavkose Branke ispadali su mali lepi plavičasti moljci. Provetravaju sobe i fluidni profesori se drže za zavese, zatim padaju sa prozora, takođe ispadaju moljci i glumice izgovaraju dijaloge iz Marloka. Vezuju koncem prozor i posipaju izmravljen bosioak ispod kreveta da se duh više ne pojavi. Posle dve stotine i pedeset godina duh profesora Beksedića se vozi na biciklu, hvata ga paničan strah, nije čudo da ga hvata strah posle toliko godina, vozi bicikl sve brže, upada zajedno sa biciklom u kujnu neke male udovice, udovica prestrašena beži u komšiluk, duh beži kroz prozor, sused krojač i mala drhćuća udovica se vraćaju, nalaze bicikl, udovica poklanja krojaču bicikl i oni te večeri zajedno izlaze u kafanu „Venecija”. Švemu je kriva indijska filozofija — ponavlja duh oko sto pedeset godina istu rečenicu. Psi mokre, duva vetar, duh se zaustavlja na tramvajskoj stanici i bez razloga plače, Kaća se pojavljuje iza ugla sa Jovanom Nedimovićem, bilo je badnje veče, Katarina je već stara i miriše na seno, duh neprestano hoda za Kaćom i ljubi joj kosu.)

Profesor je podizao ruku iznad glave kao da će rukom da proveri da li je lik tu, sedeo je pred gvozdanim umivaonikom ali nije video lik u ogledalu jer na taj način nije bilo dovoljno koncentracije, nije mogao da izazove „nadnaravnog profesora Beksedića” i da jednovremeno prati u ogledalu šta se događa. Sem toga, pojavnost fluida ne dopušta sumnje, naprotiv, zahteva potpunu veru u događaj ponad stolice. Nije dobro proveravati indijsku filozofiju, ona nije u sumnjama, ona je u veri, tražiti po rupi od ogledala je građanski, evropski.

Osećao je oštar miris koji je, svakako, pripadao Indiji, pagodama ispred kojih šetaju dokoni fluidni prozračni kaluđeri mašući glavama i, s vremena na vreme, hitro se uklanjajući iza uglova kuća pred naletima toplog vlažnog vetra. Bilo je hladno u profesorovoj sobi, somnambuli profesor se protezao, onda mu se učinilo da bi to Kaću moglo da nervira i smešio se, Kaća se takođe nasmešila.

Katarina je razmišljala: ne može da promeni muškarca tek tako. Ponaša se drukčije za drugim osobama. Isto kao sa haljinama. Kada oblači ružičastu haljinu sa crnim izvezenim krstićima, promeni se njen način razgovora. Videla je već toliko puta. Kako bi se ponašala da je profesor sa njom. Ali, profesor bi joj pričao svoje teorije, kada bi makar imao druge priče. Moji muškarci, mrmljala je, moj verni Kračun, da li mogu tako da kažem, da li mogu za bilo koju osobu da kažem „moj verni”. Trebalo bi da držim pse, videla sam kako psi idu verno za osobama na ulici. Profesor je jedina osoba koja me voli, ali šta ću ja s njim.

Profesor je otvorio jednu škripavu fijoku i sa dva prsta podigao par uzengija. Onda ih je spustio nazad u fijoku. Izvukao je ispod kreveta grejalicu i uključio je. Sedeli su umotani u kapute, profesor je hitro skinuo šešir kada je Kaća ušla a posle četvrt sata ga je ponovo stavio. Donco je jedno zeleno čebe i nežno je umotavao Katarinu, ona se savijala u stolici prema kolenima i on je ušuškao čebe uz njen vrat, drhtavim prstima je izvlačio njenu kosu koju je pritisnuo čebetom, pazio je da izvuče svu Kaćinu kosu. Katarina je pevušila, dopadalo joj se da profesor pretura po njenoj kosi, njemu se takođe činilo da ona to voli, ali nikako nije bio siguran, nikako nije mogao da zna. Nespretno je hodao, znao je da Katarini izgleda smešan kada hoda i zato je pazio da joj svoje govore drži iz stolice. Da li Kaća zna da je zaljubljen u nju, pitao se profesor. Sobe su ispreturane u kući, teško je pronaći sobu u kojoj on stanuje, Kaća sigurno ima interesa za njega kada ulazi u te hodnike, zašto bi inače dolazila. (Profesorov fluidni lik se zaustavlja jedne večeri ispod Kaćinog prozora, zaviruje kroz roletne upravo u času kada Kaća svlači gaćice, prinosi ih nosu i miriše da proveriti da li može da ih nosi još večeras, Kaća se briše gaćicama, zatim baca krpu u korpu za veš, na roletnama je Kaćina žuta kosa, duh skida smotuljak kose sa prozora, Kaća se proteže u sobi, duh otrči ulicom blesavo se cerekajući.) Sada se profesor vratio za sto, zauzeo profesorsku pozu, skinuo šešir, kuckao noktom po obodu, naginje se u nazad i govorio:

— Kada sam u jednoj jezivoj noći, kažem jezivoj ne zbog događaja koji ću da vam ispričam već zato što ta noć ima groznu predistoriju sa jednom ženom, jedinom koju sam voleo u životu, dolazio tramvajem, neki čovek je trčao pored tramvajskih prozora, bilo je odmah očito da u njemu nije samo želja da sustigne tramvaj jer je već protrčao pored vrata, trčao je do prednjeg dela tramvaja i bacio se pod tramvaj ali mu nije uspelo, samo je pao, tramvaj ga je odbacio. Onda je ustao, ponovo je trčao...

Profesor Beksedić je objašnjavao detalje, čitava priča o događaju sa tramvajem bila mu je potrebna da Kaću uveri kako je on imao jednu veliku ljubav, da je posedovao vlast nad izvesnom ženom, on kao muškarac ima izvesnu istoriju.

— ... trčao je pored tramvajskih prozora, tresao je prašinu sa rukava... Naročito vam, Kaća, skrećem pažnju na minijaturni detalj kako tres prašinu sa rukava...

Sada se profesoru učinilo da Kaća zuri u njegovu tršavu profesorsku tunzuru podigao je visoko šapoklak, spustio ga na glavu i, već sigurniji u sebe, produžio:

— ... Samo sam ja video šta se događa. Stvari često propadnu već i zbog toga što ljudi ne obrate pažnju na njih. Mogao sam da opomenem tramvajdžiju da zaustavi vagon ali sam strahovao da to sa tramvajem ne može da se napravi dovoljno brzo, šta ako ta osoba stigne do prednjeg dela dok tramvaj usporava i ostvari svoj naum baš tada. Razumete, Kaća, mislio sam da je celishodnije da tramvaj ide što brže. Taj je čovek, bio je oniži, debeljuškast, uvek ću se sećati, opet trčao, takođe se jasno sećam da je bilo dima. Trčao je, ponovo je skočio, ali je i sada promašio. Pokušao je i po treći put ali se videlo da je umoran, dahtao je, više nije vodio računa što su mu rukavi prašnjavi, pokušavao je rukama da se uhvati za tramvaj, lagano je zaostajao, najposle smo ga ostavili daleko za nama. Ne znam šta se dalje dogodilo, pitao sam se da li je sačekao sledeći tramvaj...

(Profesor je ugledao svoje prljave peškire i košulje pored kreveta, umotane u gužvu, mislio je da bi bilo dobro da mu Kaća to opere, zastideo se zbog krpa na podu, ispružio je nogu ne prestajući da govori i vrhom cipele gurao veš pod krevet, napeto posmatrajući

da li će Kaća da primeti, to bi u ovom trenutku moglo sve da upropasti. Ispod profesorove miške milco je tanak misteriozan indijski dim, zatim ispod njegove šake kada je podigao šaku sa stola. Fluid se misteriozno izdužuje i juri miševu po sobi, fluid gura prljav veš po podu.)

— Kupovao sam sve večernje novine da vidim da li ima kakve vesti o čoveku koji je skočio pod tramvaj, neki drugi tramvaj, ali nisam našao. Vidite, Kaća, skrećem vam pažnju na sledeće minijaturne detalje: prvo — ako je hteo da skoči pod ovaj tramvaj, možda to ne bi želeo sa nekim drugim; drugo — kada je prestao da tres prašinu sa rukava možda je već tada neki komadić njegove samoubilačke psihologije bio narušen i treći put je trčao samo po inerciji. Pitao sam se kako je morala da izgleda žena zbog koje je trčao. Ljudi takve stvari prave samo radi žena, ja znam. Verujem da se posle toga vratio u svoju sobu, ili je svratio u kupleraj gospođice Bogičević. Šta li postoji u osobama koje trče za tramvajem da skoče pod točkove. Mi, zapravo, mislimo kako izgleda sa njihovim trčanjem a ne šta je u njima. Da li vas zamara ova priča, Katarina?

Profesor je otvorio jednu fijoku i miš je bio u njoj, profesor je hitro zatvorio fijoku, onda se okrenuo Kaći, miš je lupao preplašen po fijoci, grebao šapicama.

— Da ga pustim, gospođice Kračun, on je sjajan mali miš. Hoćete li da ga vidite?

Profesor i Kaća su se naginjali iznad stola i lagano otvarali fijoku ali je miš pronašao neku indijsku rupu i pobjegao.

— Nikad nisam volela da patim, dragi. Da li vam smeta, profesore, kada vam kažem „dragi“? — rekla je Kaća.

— Ljubavi — mrljao je profesor i vadio iz fijoke svoje fotografije iz 1958. — Ti si uvek volela da razgledaš fotose.

— Uvek sam volela vojskovođe na slikama — rekla je Kaća.

(Profesor je uštinuo neku stariću na tramvajskoj stanici, starica je vrištala, profesor je trčao, neki su se bacali blatom na njega. Pobjegao je i sakrio se iza Lužnikovog kokošinjca. Srećom nisu ga pronašli. Video ga je samo Kračun. Profesor se pitao da li je Kračun ispričao Katarini. Kaća ne bi razumela da i najveći ljubavnici imaju padove. Veliki ljubavnici, naročito.)

— Ja sam imao oko dve stotine žena, draga moja — rekao je profesor — tačnije, dve stotine trideset i četiri, sve su bile Pančevke. Prvi put priznajem: imam spisak.

Mislio je da će to napraviti utisak na Katarinu. Čemu inače čitava gomila od dve stotine i trideset golišavih žena. Nastao je mali tajac. Nije fascinirao Kaću. Profesoru se činilo da bi pauza u razgovoru mogla da bude opasna za njegov „program“ sa Kaćom i hitro je skrenuo sa teme:

— Nisam vas slagao za žene, Kaća. Ali vi ste, Kaćice, građanski vaspitani. To je u Pančevu. Mene je uvek zanimalo kako je u Indiji. Kaćice, ja znam sve o vama.

Dok je govorio naslonjen na stonu lampu, grejući ruke na abazuru, istražujući šta pokazuje Kaćino lice, malo iznad profesora je lebdeo njegov fluidni lik, njegov nadčulni duh, čak je profesorov vazdušasti duh imao vazdušasti šešir na glavi.

Profesor je iznenada ustao, otišao do kreveta i seo. Nekoliko trenutaka je netremice zurio u Kaću, onda je podigao svoju indijsku šaku i lupao njom po krevetu pored sebe, *taba, taba, taba*, lupao je šakom pokazujući Katarini da treba da dode i sedne pored njega.

Ona je zaklimala glavom ali je iznenada ustala i rekla:

— Ne mogu, profesore. Možda drugi put, sada moram da idem. Stvarno profesore, moram da idem.

— Ovoga puta baraba od duha se pojavila suviše sporo... — mrljao je profesor.